

Lasi. Vērtē. Analizē

Kurss – no laukiem uz pilsētu un atpakaļ uz mājām

IVETA ŠMUGĀ

— Savai ģimenei esmu šoferis, — tā jokojot saka OSKARS OZOLS, kas, lai aizvestu vai atvestu bērnu no mājām Sarkaņu pagasta "Ciruļos" uz mācībām Madonas vidusskoli vai atpakaļ, mēro vismaz divus reisus dienā, bet nereti ir jābrauc arī biežāk.

Vinš kā lauku saimniecības ipašnieks to var atlauties, jo pats ir noteicējs par savu laiku.

Sarkaņu pagastā 1992. gadā dibināta ZS "Ciruļi", kas nodarbojas ar jauktā tipa laukumsaimniecību – augkopību un lopkopību. Oskars Ozols pārņēma saimniecību no vecākiem Zigrīdas un Pētera Ozoļiem, turpinot iestāko virzīnu – piena lopkopību. Evitas un Oskara Ozolu ģimēne aug divas meitas – Gerda un Monta.

Mūsu saruna – ar Oskaru Ozolu par to, kā ģimene pielāgojas dzīvei pēc Sarkaņu pamatskolas slēgšanas.

— Vispirms pastāstiet par savu saimniecību!

— 2015. gadā, pārņemot vecāku saimniecību, bija sepiņas govis. Tā kā zemes saimniecībai ir pamaz, 19. hā tiek nomāti.

Kā jaunais laukumsaimnieks iešķēdu projektu Lauku atbalsta dienestā, saņemot finansējumu mazu saimniecību atbalstam "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības". LLKC Madonas konsultāciju birojā palīdzēja sagatavot projektu un plānu, kā paliecināt piena lopu skaitu līdz 15 goviem, cestnies gūt lielākus ienākumus no saimniecīcīkās darbības, kas gan lielā mērā atkarīgs ne tikai no ieguldīta darba, bet arī no prasmes, kā sabalsāsēt izdevumus un ienākumus. Svarīgi, lai piena iepirkuma cena spētu nosēgt pašizmaksu. Grāmatvedības lietas projāpmācībās kārtot LLKC konsultanti.

Pieni ZS "Ciruļi" realizē AS "Lazdonas piensaimnieki". Bija laiks, kad nodarbojāmies ar mājārošānu, gatavojām sieru, piedāvājām iegādāties produkciju, apmeklējām tirdziņus. Taču tagad

Evitas un Oskara Ozolu ģimene jau pielāgojusies pie tā, ka skola atrodas Madonā, bet mājas – laukos Sarkaņu pagasta.

"Protams, jaunā paaudze varbūt ar laiku izvēlēsies ko citu, jo laukos palikt negribēs, mēs vīnu izvēli neietekmēsim, tikai atbalstīsim."

ar to vairs nenodarbojamies, nav laika, visu piena daudzumu realizējot. Lazdonas piena pārstrādes

— Nu jaugājuši 9 gadi, kopš likvidēta Sarkaņu pamatskola. Kā ģimēne esat pielāgojusies šīm faktam?

— Savulaik, kad Sarkaņu pamatskolu gatavojās slēgt, daudziem mūsu pagasta iedzīvotājiem bija lieļa preteklācija. Taču process notika, gribam to vai nē. Tagad varētu veikt aptaujas, kā skolu slēgšanas lauku teritorijā ietekmējusi vietas tālāko attīstību. Prot, pagājuši jau 9 gadi, kopš tika slēgta Sarkaņu pamatskola, un vismaz labi, ka šo izglītības iestādi izdevies saglabāt, tai atrasts pieletotums. Te atrodas Madonas muzeja filiāle. Taču skolu slēgšanas sekas bus iespējams novērtēt ar lielāku laika distanci.

Mēs ģimēne uzaugām četri bērni, un visi esam mācījušies un pabeiguši Sarkaņu pamatskolu. No mājām (tajā laikā vēl dzīvoju Biksērē) skola atrādās patālu, un šo gabalu mēdz iet arī kājām. Protams, uz skolu un atpakaļ kursēja skolas autobuss.

Kad pārcēlāmies uz "Ciruļiem", uz skolu gāju arī kājām, un tā nebija nekāda problēma. Par skolas laiku palikušas labas atmījas, neatcerot to kā lielu grūtību pārvāršanu, vai arī ka izglītība lauku skolā nav bijusi kvalitatīva. Protams, ka standas gan mums sākās pulksten 9, nevis 8.10 kā tagad. Togad, kad Sarkaņu pamatskolu slēža, večāk meita Monta gāja sagatavošanas grupā. Tas joti ieteikmēja, jo Sarkaņu pagastā tikām nolikti fakti priekšā – savas skolas vairs nebūs, jābrauc uz mācībām. Madonas pilsētas vidusskola 8.10, bet Evitai darbs "Latvijas Pasta" Madonas nodalā – pulksten 8. No mājām izbraucam ap 7.30. Par laimi, Madona ir tuvu, varam iekļauties laika rāmjos. Taču bez pierākumiem zemnieku saimniecībā ir jāgādā, lai ģimenes locekļi laikā nokļūtu skolā, darbā, atgrieztos. Vecakā meita jau ir liela, pat sameidēzē, kā kuro reizi būtu labāk. Jaunākās meitas standas beidzas agrāk, ir jāpārējās, brauc pakal, kolīdz beidzas pagarinātās dienas grupa; ne vienmēr sakrit laiks, kas visiem ērts. Gadās, kā arī trisreiz esmu devies uz Madonu. Tas viss prasa laiku, arī degvielu.

— Ari automašīnai vienmēr ir jābūt par rokai.

— Pats par sevi saprotams – riteņiem ir jābūt labā stāvokli. Mums ir svārīgi, lai tad, kad vajag, iestēties auto un brauc. Attālums līdz Madonai 7 km, bet ar to ir jārēķinās, kā nokļūsi, kā paspēsi.

Madonas novadā slēgtas šādas skolas:

Cesvaines internātpamatskola,
Jurmurdas pamatskola,
Kraukļu pamatskola,
Lazdonas pamatskola,
Liepkalnes pamatskola,
Mārcienas pamatskola,
Meirānu Kalpaka pamatskola,
Mētriennes pamatskola,
Ošupes pamatskola,
Sarkaņu pamatskola,
Sausnejas pamatskola,
Vestienas pamatskola.

Lauku skolu
slēgšanas
ietekme uz
pagasta attīstību.

Viss vēl nav zudis...

ŽENA KOZLOVA

Dramatiskās sekas un „ķēdes reakcija”, ko izraisījusi masveida izglītības iestāžu likvidēšana dažādos laikā griežos, ir redzama turpat vai visā Latvijā. Veco skolu grausti, cilvēku aizplūšana uz lielākiem apdzīvoto vietu centriem, kur darbojas gan bērnudārzi, gan skolas, un daudzās tukšās lauku mājas.

Diemžēl skolu slēgšana turpinās arī tagad, tostarp Madonas novadā, kas šajā ziņā ir visai tās pirmajā desmitniekā, kur visvairāk Latvijā ir slēgti skolu, un pat skrien, vilcienam pa priekšu". Izglītības ministrija un valdība galīgajā laisumā vēl nav apstiprinājusi izglītības iestāžu jauno modeļi, bet Madonas novada pašvaldība jau pieņem kārtējo lēmušu par skolas slēgšanu, kā tas bija Lazdonas pamatskolas gadījumā.

Viens no īemesliem, kāpēc tas tiek darīts, ir mazo skolu, upurēšana lielajām skolām, lai tās būtu piepildītas. Ari Sāviņas astongadīgā skola savulaik, 1977. gadā, tika slēgta, kad tur vēl mācījās ap 120 skolēnu. Taču Ľaudonās ciema centrā tika uzcelta jauna vidusskola 370 – 400 vietām, un tā bija jāpērpildīta.

Ir pagājuši gandrīz 60 gadi. No vairāk nekā 2000 iedzīvotājām Sāviņā dzīvo vairāk tikai ap divi simti, bet tie ir strādīgi, sava dzīmīta ciema, arī kultūras milošīe cilvēki. Zemnieki apstrādā visu laukumsaimniecībā izmantojamo zemi, un daudzām tās pat nepietiek, tāpēc iznoma to arī citur. Taču no sabiedriskām iestādēm ir palikusi vairs tikai bibliotēka, un arī veikalši vēl „turus uz ūdens”.

Arī Ľaudonās pagasta pārvaldes vadītājs Artūrs Portnovs uzskata, ka joti svarīgi ir izmantot gan pašvaldības piedāvātās iespējas, gan papildu finansējumu. Tā kā dzīvētām skolām ir vairāk nekā 100 iedzīvotāju, bet Madonas novada pašvaldība jau pieņem kārtējo lēmušu par skolas slēgšanu, kā tas bija Lazdonas pamatskolas gadījumā.

Esmu dzīrējis viedokli, ka skolu tiks sakārtotā, kas saistīta ar aizvien rūkošo iedzīvotāju skaitu laukos, nav iedzīvotāju sadzīšana pilsētā, bet gan centieni sniegt skolēniem kvalitatīvāku izglītību.

Nu nezinu, savulaik Sarkaņu pamatskolu ieguvu labu izglītību, un,

manuprāt, izglītības limenes bija tāds pats kā Madonā, ja ne labāks,

jo klasē, kur mazāk bērnu, katru skolēnu pamana, ir individuāla pieejama. Tagad lielajā Madonas vidusskola klases ir pārpildītas, un skolotājs katram nevar veltīt atsevišķu uzmanību, kā lauku skolas klasē, kur mazāk bērnu.

— Ja dzīvo laukos, ģimenes locekļiem ir jārēķinās arī ar attālumiem, celu, iekļaušanos laika grafikā. Tātad kā sākas rīts jūsu ģimēne?

— Mēs ar sievu Eviu mosta agri, jaunās ģimenes priece šajā ciemā jaundzīmušie. Vairākās mājas tur ir nopirkusi Jāduniņi. Tā kā dzīve pamazām atgriežas, viss vēl nav zudis. Ari bibliotēka turpinās darboties pašreizējā formātā – reizi nedēļā tājā sāvēnēšus gaida Ieva Kārkliņa, un grāmatas pēc pasūtījuma tiek piegādātas arī mājās. Bibliotēkārēi ir izveidojusies sabiedrībām pagasta iedzīvotājām laikā.

Pašvaldības vadītājs pārējās laikā, kā daudz ir atkarīgs no abpusējas iesaistes, pašiem iedzīvotājiem, vai vietējā kopienā

Pašdarbnieku koncerts Sāviņā rāsīja lielu iedzīvotāju interesi.

svētku programmā.

Šo jauniešeduma loti atzinīgi novērtēja arī ciemu iedzīvotājai. Par to liecina ieraksti sociālajos tīklos – „paldies par jauko koncertu un izturību dejotājiem, aktieriem, ka arī pagasta pārvaldei, kultūras cilvēkiem, Signei – visiem, kas iestenoja šo ideju un godā cēla Sāviņu un sāvēnēšus; priekšās, gan papildu finansējumu.

— Mēs joprojām neesam atmetuši ceļas ar asfalta savienotām skolām, Sāviņu un Jēkabpili, kā par to esam runājuši. Tā kā dzīve pamazām atgriežas, gan papildu finansējumu.

— Sāviņu par savu dzīvesietu izvēlas arī jaunieši, kāpēc šajā ciemā jaundzīmušie. Vairākās mājas tur ir nopirkusi Jāduniņi. Tā kā dzīve pamazām atgriežas, viss vēl nav zudis. Ari bibliotēka turpinās darboties pašreizējā formātā – reizi nedēļā tājā sāvēnēšus gaida Ieva Kārkliņa, un grāmatas pēc pasūtījuma tiek piegādātas arī mājās. Bibliotēkārēi ir izveidojusies sabiedrībām pagasta iedzīvotājām laikā.

— Gados vecāki cilvēki dzīmto pusi nepamatīs, tas ir skaidrs, bet to neiesākt jaunatnei, ja visu iznīcīna? Politika tiek tendēta uz lauku iznīcību, visu centrā tikai uz pilsētām. Visi nevar dzīvot pilsētā! Pēc gadiem dzīvošām laukos būs kļuvuši par ekskluzīvu iespēju – glūži kā kūrortā. Pa mestās zemes un mājas un pēkšējākām iestādēm; par kādu attīstību var būt runa? Jāņukalnā autobuss kursē divreis, nedēļā, nav ne skolas, ne pasta. Tuvākā pasta nodaļa – 9 kilometrus attālumā.

Biedrības „Pilnīgs kosmos”, kas atrodas Jāņukalnā, vadītāja Madara Mažājeva neslēpējā pārliecību, ka līdz ar skolu slēgšanu, lauki nemēti iznīcībā.

— Nenosodītos vecāku, kuri slēgtas skolas dēļ pārceļas uz dzīvi tuvā tai izglītības iestādei, kurā turpmāk mācīsies viņu bērni. Un tieši ar to sākas domino efekts – laukos paliek arvien mazāk iedzīvotājai, jo daudzi pārceļas dzīvot citur. Labi – pastāv jauniešu centrs, bet kas gan to apmeklē, ja jaunākās pauaudzes pārstāvju tikpat kā nav?

Tā ir joti smaga un sāpīga tēma maiņā lauku pagastīpiņiem. Jāņukalnā bērni ceļas pulksten 6.30 no rīta, lai uzturētu 7.20 un dots mācīties uz Jaunkalnava skolu. Mājās bērni atgriežas 16. Lai gan šai skolai likvidēšana pagādām nedraud, bet, ja pienāktu diena, kad to nolēmtu slēgt, jautājums – cik tad bērni celsies, lai brauktu uz kādu no skolām? Neatkarīgi no tā, kādas iestādes paliek pagastā pēc skolas slēgšanas, tā loti negatīvi ietekmē pagasta attīstību – viedokli pauž Madara Mažājeva, piebilstot – skolu pagastā ir dzīvība.

— Gados vecāki cilvēki dzīmto pusi nepamatīs, tas ir skaidrs, bet to neiesākt jaunatnei, ja visu iznīcīna? Politika tiek tendēta uz lauku iznīcību, visu centrā tikai uz pilsētām. Visi nevar dzīvot pilsētā! Pēc gadiem dzīvošām laukos būs kļuvuši par ekskluzīvu iespēju – glūži kā kūrortā. Pa mestās zemes un mājas un pēkšējākām iestādēm; par kādu attīstību var būt runa? Jāņukalnā autobuss kursē divreis, nedēļā, nav ne skolas, ne pasta. Tuvākā pasta nodaļa – 9 kilometrus attālumā.

ZANE BIKOVSKA

VIEDOKĻI

Skola ir pagasta dzīvība

Biedrības „Pilnīgs kosmos”, kas atrodas Jāņukalnā, vadītāja Madara Mažājeva neslēpējā pārliecību, ka līdz ar skolu slēgšanu, lauki nemēti iznīcībā.

— Nenosodītos vecāku, kuri slēgtas skolas dēļ pārceļas uz dzīvi tuvā tai izglītības iestādei, kurā turpmāk mācīsies viņu bērni. Un tieši ar to sākas domino efekts – laukos paliek arvien mazāk iedzīvotājai, jo daudzi pārceļas dzīvot citur. Labi – pastāv jauniešu centrs, bet kas gan to apmeklē, ja jaunākās pauaudzes pārstāvju tikpat kā nav?

Tā ir joti smaga un sāpīga tēma maiņā lauku pagastīpiņiem. Jāņukalnā bērni ceļas pulksten 6.30 no rīta, lai uzturētu 7.20 un dots mācīties uz Jaunkalnava skolu. Mājās bērni atgriežas 16. Lai gan šai skolai likvidēšana pagādām nedraud, bet, ja pienāktu diena, kad to nolēmtu slēgt, jautājums – cik tad bērni celsies, lai brauktu uz kādu no skolām? Neatkarīgi no tā, kādas iestādes paliek pagastā pēc skolas slēgšanas, tā loti negatīvi ietekmē pagasta attīstību – viedokli pauž Madara Mažājeva, piebilstot – skolu pagastā ir dzīvība.

— Gados vecāki cilvēki dzīmto pusi nepamatīs, tas ir skaidrs, bet to neiesākt jaunatnei, ja visu iznīcīna? Politika tiek tendēta uz lauku iznīcību, visu centrā tikai uz pilsētām. Visi nevar dzīvot pilsētā! Pēc gadiem dzīvošām laukos bū